

Seletuskiri

Palupera Vallavolikogu otsuse "Haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlemine" juurde

1. Elva linna, Konguta, Palupera, Puhja, Rannu ja Rõngu valdade kui ühinevate haldusüksuste ajalooline taust

Tulenevalt ajaloolisest seotusest on ühinevate omavalitsuste elanikud olnud läbi lähiajaloo sotsiaalselt ja majanduslikult seotud. Toimib tööranne, kasutatakse omavalitsuste teenuseid ning tihedalt suheldakse nii organisatsioonide kui eraisikute tasandil.

Ajalooliselt on ühinevad vallad ja Elva linn omavahel tihedalt seotud. Kihelkondade piirid on aja jooksul muutunud, üks Eesti vanemaid kihelkondi - Rannu kihelkond hõlmas tänast Rannu valla ja kihelkonna lõunanurk praeguse Rõngu valla loodenurga territooriume. Konguta vald kuulus Puhja kihelkonda, Rõngu kihelkonna ala hõlmas enamiku praegusest Rõngu vallast, osa Palupera vallast (Hellenurme piirkond) ja Elva lõunaosa. Teised Palupera külad kuulusid Otepää kihelkonda. Geograafilisest paiknemisest tingituna on ühinevad omavalitsused olnud juba varasemalt funktsionaalselt seotud Elva linnaga. Ajalooliselt kujunes raudteeühendus marsruudil Tartu-Elva-Palupera-Puka-Valga-Riia (raudteeühendus loodi 1887. a), mis ühendab ka tänapäeval Elva piirkonda praegu Valga maakonda kuuluva Palupera vallaga. Elva linna kujunemine on otseselt seotud raudteeühenduse loomisega ning Elva raudteejaama rajamisega (1889. a).

2. Ühinemise mõju demograafilisele situatsioonile

Uues tekkivas omavalitsuses on praeguste andmete põhjal (Rahvastikuregister 01.01.2016) kokku 14 371 elanikku, kõikide ühinevate omavalitsuste rahvastik on pidevas vähenemises, kõige väiksem on vähenemine aastatel 2014-2016 olnud Konguta valla puhul (-0.4%), kõige rohkem on vähenenud Rannu ja Puhja valdade rahvaarv (-2.3%).

Ühinevates omavalitsustest on tööealisi elanikke (vanuses 19-64) 59.2 % rahvastikust. Kõige suurem on tööealiste osakaal Konguta valla rahvastikus (62.8%), samal ajal kui kõige vähem - 56.6% - on tööealisi Elva linnas. Kooliealisi lapsi ja noori on kõige enam Palupera vallas (14.6%), samal ajal kui väikelapsi (vanuses 0-6) on Paluperas võrreldes teistega just kõige vähem -5.2%. Kooliealisi on kõige vähem Puhja vallas (11%). Väikelapsi omavalitsuse kogurahvastikust on kõige rohkem Elva linnas (8.4%).

Piirkonnas sünnib igal aastal kokku ligi 160 last, mis võimaldab jätkusuutlikult lasteaedade ja koolide tööd kavandada. Samas nõuab tähelepanu ka eakatele suunatud teenuste pakkumine- näiteks sotsiaaltransport ja -teenused.

Ühinemine ise otseselt demograafilist situatsiooni ei paranda, kuid positiivseid muutusi on võimalik mõjutada edasiste poliitiliste valikutega- erinevad toetused,

elukeskkonna arendamine, ettevõtluskeskkonna paranemine sellega kaasnev uute töökohtade teke ja palgataseme paranemine.

3. Ühinemise mõju elanike elutingimustele ja ühtekuuluvustundele

Kuus ühinevat omavalitsust on oma senistes arengusuundades väärtustanud head ja turvalist elukeskkonda ja samal suunal plaanitakse jätkata ka uues moodustuvas omavalitsuses. Ühinevad omavalitsused näevad ühinemises võimalust elanike elutingimuste parandamiseks-näiteks läbi paremate avalike teenuste pakkumise. Omavalitsuste vaheline koostöö on toimunud aktiivselt ka ühinemise eelsel perioodil- hästi iseloomustavad seda näited huvihariduse- ja kultuurivaldkonnas. Paljud Palupera, Rõngu, Puhja, Konguta, Rannu lapsed käivad huvikoolis Elvas, kultuurikollektiivide liikmed on pärit erinevatest omavalitsustest, koostööd on tehtud sotsiaalvaldkonna projektides.

Ühtekuuluvustunnet aitavad tugevdada ühised üritused ja ettevõtmised- ühinemispiirkonnas on sellega juba algust tehtud. Novembris 2016 toimus ühinevate omavalitsuste ühine kultuurikollektiivide gaalakontsert, mis oli väga menukas.

4. Ühinemise mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile ja haldussuutlikkusele

Avalike teenuste osutamise kvaliteedi parandamine ning haldussuutlikkuse tõstmine on olnud ühinejate jaoks olulised teemad kogu ühinemisprotsessi jooksul. Seetõttu seati muu hulgas ühinemise eesmärgiks uue omavalitsuse võimekuse kasv, kvaliteetsete avalike teenuste pakkumine, piirkonna arengueelduste kasutamine ja ühtlasem piirkondlik areng. Ühinemise teel moodustunud omavalitsus väärtustab kogukondade jätkusuutlikku arengut, head elukeskkonda ja traditsioonide püsimist. Oluline on, et kõigile elanikele on kättesaadavad kvaliteetsed avalikud teenused. Piirkondadesse luuakse teenuskeskused, et tagada esmane nõustamine ja sotsiaaltöö pakkumine inimese elukohale lähedal. Suuremas omavalitsuses on võimalik osutada ka selliseid teenuseid, mille sihtrühm eraldiseivate valdadena/linnana on liiga väike ning viia ellu detsentraliseeritud juhtimist, st kohaliku kogukonna kaasamist juhtimisse ning kogukonnateenuste arendamist koostöös. Ühinemise tulemusel väheneb piirkonnasisene rivaliteet, ühiselt on võimalik optimaalselt planeerida piirkonna sotsiaalmajanduslikku arengut (lasteaiad, koolid, huviharidus, sotsiaalasutused, vaba aja ja sportimisvõimalused) tagades nende teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi kõigis piirkondades.

Lepinguosaliste ametiasutuste hallatavad asutused antakse üle valla alluvusse ning ametiasutuste (vallavalitsuste ja linnavalitsuse) tegevus korraldatakse ümber, et tagada suutlik ja toimiv omavalitsus. Juhtimisstruktuuri kujundatakse uues omavalitsuses lähtuvalt eesmärgist, et ühinenud omavalitsuses tekiks rohkem valdkondlikku spetsialiseeritust. Praegu nähakse probleemi kitsalt spetsialiseeritud ja vajaliku haridustaustaga, samuti vajalike juhtimiskogemustega ametnike nappuses, sest mastaapide muutumine suurendab hüppeliselt nõudmisi teenistujate kvalifikatsioonile.

5. Ühinemise mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Transpordikorraldus ühinevates omavalitsustes ühinemise järgselt nõuab ümberkorraldusi. Hea ühendus uue valla keskuse Elvaga on Palupera-Hellenurme piirkonnal, Rõngul, Rannul (Rannu alevik), Kongutal, kuid Puhjaga on ühendus pigem kehv. On vajadus tihendada senist liinivõrku Puhja-Elva suunal, samuti on problemaatiline ühistranspordiühendus Rannu valla külade- Verevi, Suure-Rakke, Väike-Rakke küla- ja Elva vahel. Transpordikorralduse arendamisel uues vallas võetakse eesmärgiks elanike tegelikele vajadustele vastava süsteemi kujundamine.

Kommunikatsiooni oluliseks osaks on uue valla infoleht, mis hakkab ilmuma 2 korda kuus ning on valla elanikele tasuta (kojukanne postkasti). Tegemist on valla ametliku uudiskandja- infolehega. Ametlikku ja muud vajalikku infot edastatakse läbi valla infolehe, ametliku veebilehe ja teiste elektrooniliste meediakanalite kaudu.

6. Ühinemise mõju ettevõtluskeskkonnale

Konguta, Rannu ja Rõngu vald kuuluvad Elva linna toimepiirkonda (st. nad on Elva kui keskuse mõjualas), ka Valga maakonnas asuva Palupera valla Hellenurme kant¹ on töörande tõttu Elvaga tihedalt seotud². Puhja valla ja Sangla kandi (Rannu vald) elanike jaoks on tõmbekeskus pigem Tartu. Kogu piirkonna suurimateks ja olulisemateks tööandjateks on Enics Eesti AS, Elva Tarbijate Ühistu, OÜ Põltsamaa Meierei Juustutööstus ja Promens AS. Lepinguosaliste eesmärk on luua soodne ettevõtluskeskkond, lähtutakse arendus- ja planeerimistegevuses arusaamast, et elu-, loodus- ja ettevõtluskeskkond moodustavad ühtse terviku. Koostööd, mis on ka juba varasemalt piirkonna ettevõtjate vahel toimunud, toetatakse ka uues omavalitsuses ning rakendatakse uusi läbimõeldud koostöövorme ettevõtluskeskkonna arendamiseks ja valla elanike töövõimaluste mitmekesistamiseks. Ühinejate jaoks on oluline senisest rohkem ära kasutada haridusasutuste võimalusi ettevõtluspotentsiaali kasvatamiseks, pöörates tähelepanu lasteaedade ja koolide õppekavade kujundamisele, huvitegevusele ja –haridusele. Elanike tööhõive ja ettevõtlusaktiivsuse suurendamiseks nähakse võimalusena koostööd erinevate organisatsioonidega elanike täiend- ja ümberõppe korraldamisel.

7. Ühinemise mõju hariduslikule olukorrale

Lepinguosaliste eesmärk on tagada kõigile lastele lasteaiakohad, kvaliteetne elukohalähedane alus- ja põhiharidus ning gümnaasiumiharidus vastavalt kehtivale haridusvõrgule.

Alusharidust pakkuvad lasteaiad paiknevad moodustuvas Elva vallas piisava tihedusega ja jäävad toimima senistes asukohtades, vajadusel ehitatakse lasteaedasiid juurde (näiteks Käärdi piirkond). Haridusasutuste töötajate töötasu ühtlustamine tagab kvalifitseeritud pedagoogide ja tublide õpetaja abide olemasolu. Oluline on, et lasteaedades ja koolides oleks võimalik saada kvaliteetseid tugiteenuseid- logopeed, psühholoog, tugiisik lapsele- mida varasemalt kõik omavalitsused pakkuda ei saanud.

¹ Kant (paikkond) – asustussüsteemi esmane (alama astme) funktsionaalselt terviklik või ühtne osa, mille moodustab asustusüksus või nende grupp "Toimepiirkondade määramine" (2014) Statistikaameti kogumik lk. 4

² A. Tõnurist, M. Servinski, Ü.Valdma "Toimepiirkondade määramine" (2014) Statistikaameti kogumik lk. 25

Plaanis on luua kompetentsikeskus erivajadustega laste ja nende perede toetamiseks.

Kokku on lepitud, et koolid säilivad, arendatakse nende omavahelist koostööd. Valla kõiki haridusasutusi käsitletakse ühtse hariduspiirkonna üksustena, tagades nende autonoomse juhtimise ja koordineerides koostööd. Vajadusel luuakse koordineeriva funktsiooniga hariduskogu. Samuti säilitatakse võimalus jätkata õpinguid kaugõppe vormis.

8. Elva valla kui organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonnana toimimisest

Valla territooriumil korraldatakse teenuste pakkumine ühtsetel alustel. Elva vallavalitsus kui ametiasutus pakub avalikke teenuseid valla ametiasutuses Elva vallasiseses linnas ning igapäevaselt vajalike teenuste osutamiseks ning piirkonna ja vallakeskuse sidususe tagamiseks teeninduskeskustes Konguta, Palupera, Puhja, Rannu ja Rõngu piirkonnas. Teenuskeskustes on tagatud vähemalt esmane nõustamisteenus ja sotsiaalteenus. Teenuskeskuste staatus, funktsioonid, teenuste nimekiri ning teenistujate ameti- ning töökohad määratakse kindlaks valla ametikohtade struktuuris, mis töötatakse välja ettevalmistusperioodi jooksul. Uues omavalitsuses delegeeritakse võimalikult paljude igapäevaselt vajalike teenuste osutamine ning võimalikud haldusfunktsioonid teenuskeskustele, kodanikeühendustele ja eraettevõtetele, tagades samas valdkonna professionaalse ja majanduslikult tõhusa juhtimise.